

Qui ha estat l'home Joan Coromines?

per Joan Ferrer i Costa

Darrere del científic i del lingüista Joan Coromines, qui hi ha hagut? Darrere del gran escriptor —de l'escriptor de l'obra més extensa de tota la història de la cultura catalana— qui s'hi amagava? En definitiva, qui ha estat l'home Joan Coromines?

Sempre és difícil intentar descriure la personalitat d'un home tan complex, però em penso que hi ha una sèrie d'eixos que han marcat la manera de ser d'aquest gran home. En primer lloc, ell era un home d'un amor immens pel seu País. Ell entenia que el seu País —una terra que havia recorregut completament a peu fent enquestes per recollir la llengua i els noms de lloc, a fi de posseir materials de primera mà per a redactar el seu gran *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (nou volums, 1980-1991) i l'*Onomasticon Cataloniae* (fins ara cinc volums publicats, 1989)— anava de Salses a Guardamar i de Maó a Fraga. El seu País era aquella terra que els filòlegs antics anomenaven els Països de parla catalana. El seu amor pel País i la llengua el va portar també a escriure els grans *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana* (quatre volums, 1954-1957) i el *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico* (sis volums, 1980-1991), que són dues obres fonamentals de la lingüística romànica.

Totes les seves obres contenen un tractament complex dels problemes lingüístics, atès que per a ell els problemes lingüístics eren problemes fonamentalment científics —i no ideològics—; en tota la seva obra, Coromines demostra que les llengües s'il·luminen i s'entenen sempre les unes en referència a les altres. L'exili a l'Argentina, on va ser catedràtic de llengua espanyola i de llengua llatina de la Universitat de Cuyo, i l'exili als Estats Units, on va ocupar la càtedra de filologia romànica de la Universitat de Xicago, els va viure sempre amb el neguit de no haver pogut tornar a la seva estimada Universitat de Barcelona. Sempre em deia que a ell les muntanyes de la serralada dels Andes i les dunes de Xicago no li

agradaven. Ell volia tornar a Sant Aniol i al Canigó.

Coromines ha estat un home d'una obstinació —pertinàcia, a ell li agradava de dir— colossal. Una obra tan enorme com la que ell ha deixat sols ha estat possible amb una voluntat de ferro i un amor pel treball —la feina ben feta— portat fins a l'extrem. Fins al darrer moment, a l'Hospital de Calella, va estar corregint les proves del seu *Onomasticon Cataloniae*, l'obra més difícil i més ambiciosa de la gran piràmide corominiana, en el projecte de la qual va treballar durant més de setanta anys. Coromines a vegades m'explicava, com qui explica una malifeta, que en la seva època de plenitud alguna vegada havia estat escrivint, amb la seva vella màquina d'escriure Underwood, quaranta-vuit hores seguides, sense parar, menjant sols pa i una teula de xocolata. Aquesta tenacitat el va fer viure gairebé allunyat del món. Ell solia dir que estava obligat a ser «avar del temps» i que no es podia distreure per rebre visites, ni premis, ni homenatges. Sols un nombre molt petit d'amics compartien amb ell, de tant en tant, les seves sortides setmanals a Collsacreu. En els darrers temps el solien acompanyar els professors Joan Solà, Narcís Garolera i Antoni Tobella, i el pintor i poeta Perejaume.

Joan Coromines ha estat un home que ell sol ha escrit tota una biblioteca, però quins llibres omplien els seus lleures? Damunt la seva tauleta han quedat uns evangelis en grec, dos volums de les *Confessions* de sant Agustí en llatí, un volum de les tragèdies d'Eurípides en grec, les obres completes de Dante en italià, *Els anys d'aprenentatge de Wilhelm Meister* de Goethe, en alemany amb caràcters gòtics, les obres completes de Shakespeare en anglès, la seva estimada edició de *La vida austera* del seu pare Pere Coromines i els dos volums publicats de la correspondència de Josep Carner. Tota una radiografia de l'home Joan Coromines.